2014-12-02
Dagens Industri, sid. 13
”Allsidighetens samhälle är hållbart”

Alltsedan 1980-talet har det varit en rörelse i Sverige bort mot föreningar, ömsesidigt ägande, kooperativ och stiftelser. Utvecklingen sammanföll med den allmänna liberaliseringen av näringslivet och de internationella kapitalmarknaderna. Alternativet till statligt ägande blev det publika aktiebolaget, som i Sverige såväl som marknadsliberala länder som Storbritannien kommit att ses som det enda alternativet till statligt ägande.

Men nu verkar något hänt. Nyligen var jag med på den första utbildningsdagen som Sveriges försäkringsförening höll om ömsesidiga försäkringsbolag. Moderatorn Per Johan Eckerberg, advokat på Vinge beskrev de nya vindarna: ”Jag har ägnat tjugo år av mitt liv åt att döda ömsesidiga bolag. Nu har jag ändrat mig”. Per Johan Eckerberg var med och ombildade Trygg Hansa, SPP och Handelsbanken Liv till vinstutdelande och var vid två tillfällen nära att lyckas med Folksam. Advokat Wilhelm Luning på Cederquist, var inne på samma linje. ”Den ömsesidiga bolagsformen borde vara ett alternativ inom skolan och äldrevården i Sverige.”

Sedan läser jag att den moderata idéhistorikern Hans L Zetterberg redan 1983 formulerade idén om ”allsidighetens samhälle” som inom ramen för marknadsekonomin, etableringsfrihet, fri företagsamhet och kontraktsfrihet även inkluderar självständiga trossamfund, akademier, stiftelser och föreningar – men också vitala familjer och vänskapsförhållanden. Allsidighetens samhälle innefattar en tredje sfär som kilas in mellan statens socialiseringsiver och det privata näringslivets vinstincitament. Här blir aktiebolaget till en aktör bland flera på en fri marknad. Zetterberg gick bort i fredags vid en ålder av 87 år. Hans tankegångar uppmärksammas av flera borgerliga medier.

Allsidighetens samhälle är ett välkommet tillskott till det idépolitiska vakuum som finns kring det svenska samtalet om hållbarhet, ansvarstagande, engagemang och inkluderande kapitalism. Zetterberg verkar ha förutspått även detta. I ett tal på Uppsala Universitet 2003 varnar Zetterberg för riskerna med en politik som tillåter marknadsekonomins ideal att spridas utanför näringslivet. Han beskriver hur de svenska marknadsliberalerna kommer möta nederlag om de uppmuntrar marknadsekonomins köp-och-sälj metoder och organisationsformer i statskonsten, vetenskapen, konsten, religionen, välfärden. Det är områden som saknar egna marknads-eller skatteinkomster. För att dessa områden ska kunna utvecklas förespråkar Zetterberg istället en politik som ger dem rimliga ekonomiska ramar.

Utopiskt? Absolut inte. I USA finns det ömsesidigt ägda järnvägslinjer. I spåren av finanskrisen har det ömsesidiga ägandet i Storbritannien lockat skolor, vårdcentraler och äldreboende. Ombildningen av ömsesidigt ägda försäkringsbolag har upphört. Brittiska Mutuo, som organiserar föreningar, kooperativ och ömsesidiga bolag menar att det mest handlar om att få allmänheten och politiker att förstå fördelarna. För svenskt vidkommande borde en del regler förändras för att underlätta nya organisationsformer som behöver kapital i form av lån, donationer och statlig finansiering. Zetterbergs idépolitik borde kunna fungera som inspiratör.

Sophie Nachemson-Ekwall, doktor i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm, oberoende rådgivare till PR byrån JKL och fd ekonomijournalist.
www.sophienachemsonekwall.com
info@sophienachemsonekwall.com